

Bevaringsværdige sammenhænge på landet

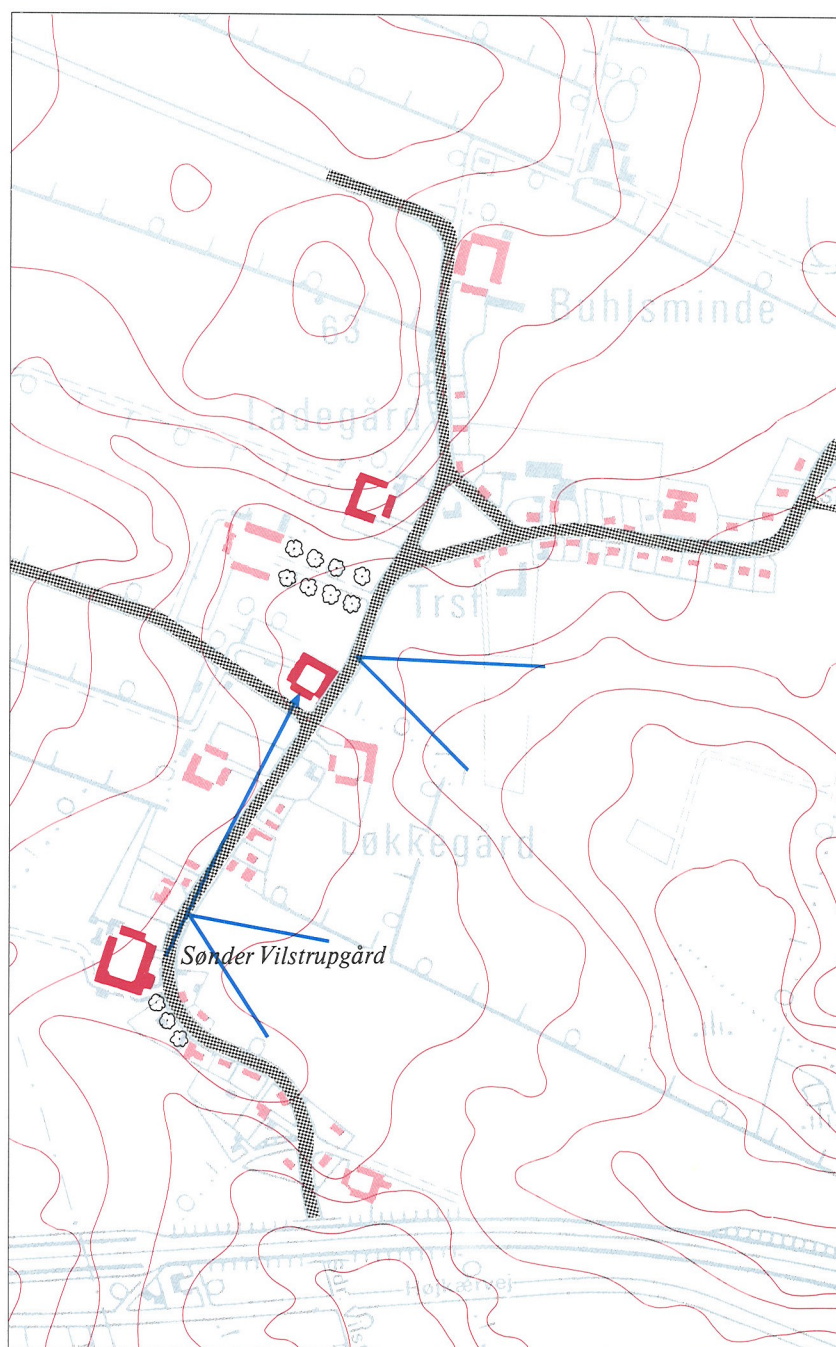
Den markante allé der strækker sig fra Sdr. Vilstrupvej henover det åbne, svagt bølgede landskab mod en af gårdene.

Sdr. Vilstrup

Sdr. Vilstrup er en slynget vejklungeby vest for Elbodalen. Terrænet falder svagt ned mod dalen, og Sdr. Vilstrupvej slynger sig langs den let bølgede skråning. Bebyggelsen grupperer sig langs Sdr. Vilstrupvej og omfatter dels langhuse af forskellig art, og dels ganske mange store gårde, hvoraf flere ligger på de samme tomter som ved udskiftningen i slutningen af 1700-tallet. Gårdenes udstrakte jorder rækker helt ind til landsbygaden, Sdr. Vilstrupvej. Alléer og levende hegn løber vinkelret på gaden, og landsbymiljøet præges af det åbne udsyn over det omgivende land. Landsbygadens forløb følges og markeres af langhusene, der ligger helt fremme ved gadelinien i spredte grupper. Og skønt mange af dem ikke er særlig velbevarede, spiller de ved deres placering en afgørende rolle i bybilledet. I den nordlige del af landsbyen deler landsbygaden sig, og Sdr. Vilstrupvej svinger mod øst mod en lille enklave, Skovsgårde. På denne strækning ligger en række ældre og nyere villaer, hvilket er den eneste vækst, der er foregået i landsbyen siden begyndelsen af dette århundrede. Mod syd afsluttes landsbyen brat af motorvejen mod Fyn. Motorvejen passerer Sdr. Vilstrupvej over en viadukt, der således danner en port til landsbyen. Sdr. Vilstrup Kirke ligger for sig selv i det jævne terræn omkring 1 km vest for landsbyen.

Langhusene langs Sdr. Vilstrupvejs sving og kurver.

Sdr. Vilstrup. 1:8000.

Bramdrup

Den ældste bebyggelse i Bramdrup ligger omkring kirken, som er placeret på en bakketop. Den resterende del af den gamle bebyggelse tegner sig tydeligt som en kerne, hvorefter de nye kvarterer af tæt/lavbebyggelse og parcelhuse er bygget til.

Den gamle landsby lå placeret nord for den skarptskårne Marielundsdal, hvor der var mulighed for at have græsning i dalen og agre på de højereliggende plateauer. Øst for landsbyen var et stort område med skov, der var delt ud på flere gårdmatrikler. I dag findes stadig en del skov i området blandt andet i Marielundsdalen. Trolldhedebanen, der gik gennem dalen, blev anlagt i 1917 og nedlagt igen et halvt hundrede år senere, i 1968. Jernbanestrækningen er i dag omdannet til en sti, der følger tracéet gennem dalen. Bramdrupdam voksede op samtidig med Egtvedbanens station fra 1898. Bebyggelsen ligger vest for Bramdrup landsby omkring Vejlevej i en lavning, hvor vejen krydser Marielundsdalen. Langs Vejlevej ligger det tidligere mejeri, butikker og kro. Umiddelbart vest for Vejlevej i lavningen lå dammen, som Bramdrupdam er opkaldt efter.

Såvel landsby som stationsby udgør i dag sammen med nyere bebyggelser et forstadsområde til Kolding. Bydelen afgrænses landskabeligt af Marielundsdalen mod syd, ligesom motorvejen markerer en trafikal grænse for bebyggelsen. Boligbyggeriet holder sig i en passende afstand fra motorvejen, der svinger i en bue vest om Bramdrupdam og Bramdrup. Den direkte adgang til motorvejen er en gevinst for industrierne, der ligger i et bælte op mod motorvejen og udgør den bebyggelsesmæssige forbindelse mellem Kolding by og Bramdrup/Bramdrupdam.

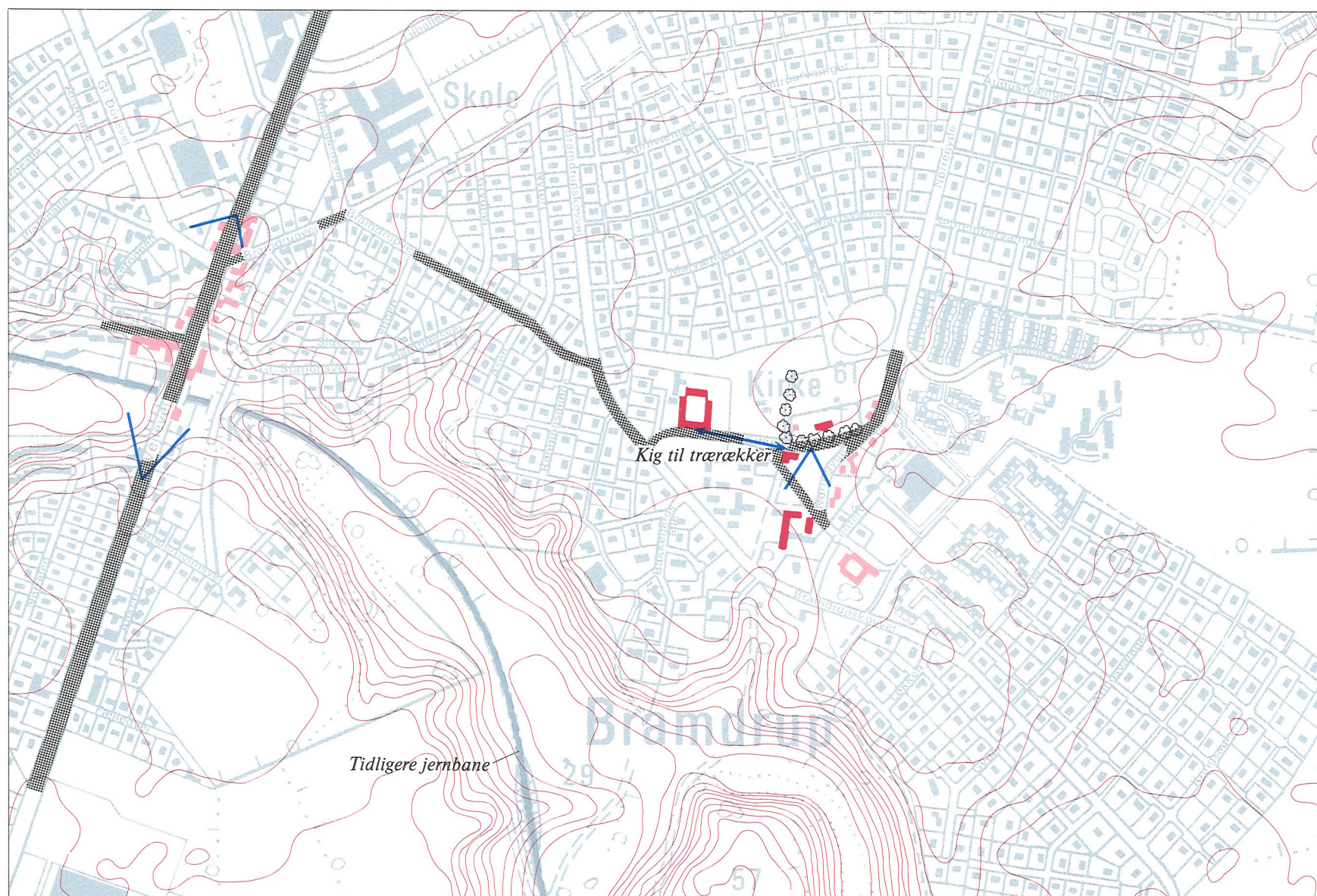
Bramdrups gamle bebyggelse, der samler sig omkring kirken.

Bramdrup Kirke og stengærdet, der sammen med den enkle grusbelægning er med til at støtte landsbymiljøet i Bramdrup.

De stynede træer markerer vejen og gården over for det ubebyggede areal.

Bramdrup. 1:8000.

Nr. Bjert

Nr. Bjert ligger højt i landskabet mellem udløberne af Elbodalen og Eltang Vig. Landevejen, Nr. Bjertvej krydser gennem dalene på hver side af landsbyen, og fra de stejle dalsider tager byen sig ud som lå den på en stor bakkeknold. Nr. Bjert var oprindelig en slynget vejby langs den nord-sydgående Rytterskolevej. Her ligger endnu en del gårde og ældre huse sammen med ældre og nyere villaer i et tæt og fredeligt landsbymiljø, og vejens enkle profil uden fortove samt markante træer og levende hegn bidrager til den harmoniske karakter. Nord for Rytterskolevej fører Sletteskovvej forbi kirken og fortsætter mod nord over det åbne land, hvor den passerer to flotte, firlængede gårde, Vilhelmsminde og Solbjerggård. Den sydlige af gårdene, Vilhelmsminde, der flankeres af en række stynede træer, danner afgrænsning af og adgang til landsbyen i fint samspil med kirken. Gården ligger ved et knæk på Sletteskovvej, hvorfra der er udsigt direkte mod kirken, samtidig med at der fra landsbyen er et fint kig op ad Sletteskovvej langs kirkemuren mod gården.

Mellem Rytterskolevej og Sletteskovvej krydser Nr. Bjertvej øst-vest gennem landsbyen. Nr. Bjertvej var tidligere landevej til Snoghøj, hvorfra der var færgeforbindelse over Lillebælt til Fyn, og helt frem til anlæggelsen af motorvejen nordvest om Kolding omkring 1970 var Nr. Bjertvej en del af hovedlandevejen fra Fyn over Kolding til Sønderjylland. Landevejens betydning smittede af på bebyggelsen, og landsbyens vigtige bygninger blev med tiden lagt langs Nr. Bjertvej. Kirken blev opført i 1887 ved krydset med de gamle veje, Rytterskolevej og Sletteskovvej, hvorefter skole, mejeri og de mange villaer fulgte på den anden side af århundredskiftet. Nr. Bjertvej er i dag stærkt præget af nyere bygninger, såsom benzintank og auto- og maskinværksteder, der ligger tilbagetrukket fra vejen og giver et opløst og forbygget indtryk af landsbyen, som de ældre bygninger har meget svært ved at hamle op med.

I nyere tid er der foregået en del parcelhusbyggeri i og omkring Nr. Bjert. Fra syd langs Skolebakken strækker parcelhusbebyggelsen i Strandhuse sig helt op til landsbyen og forbinder den med boligforstæderne omkring Kolding.

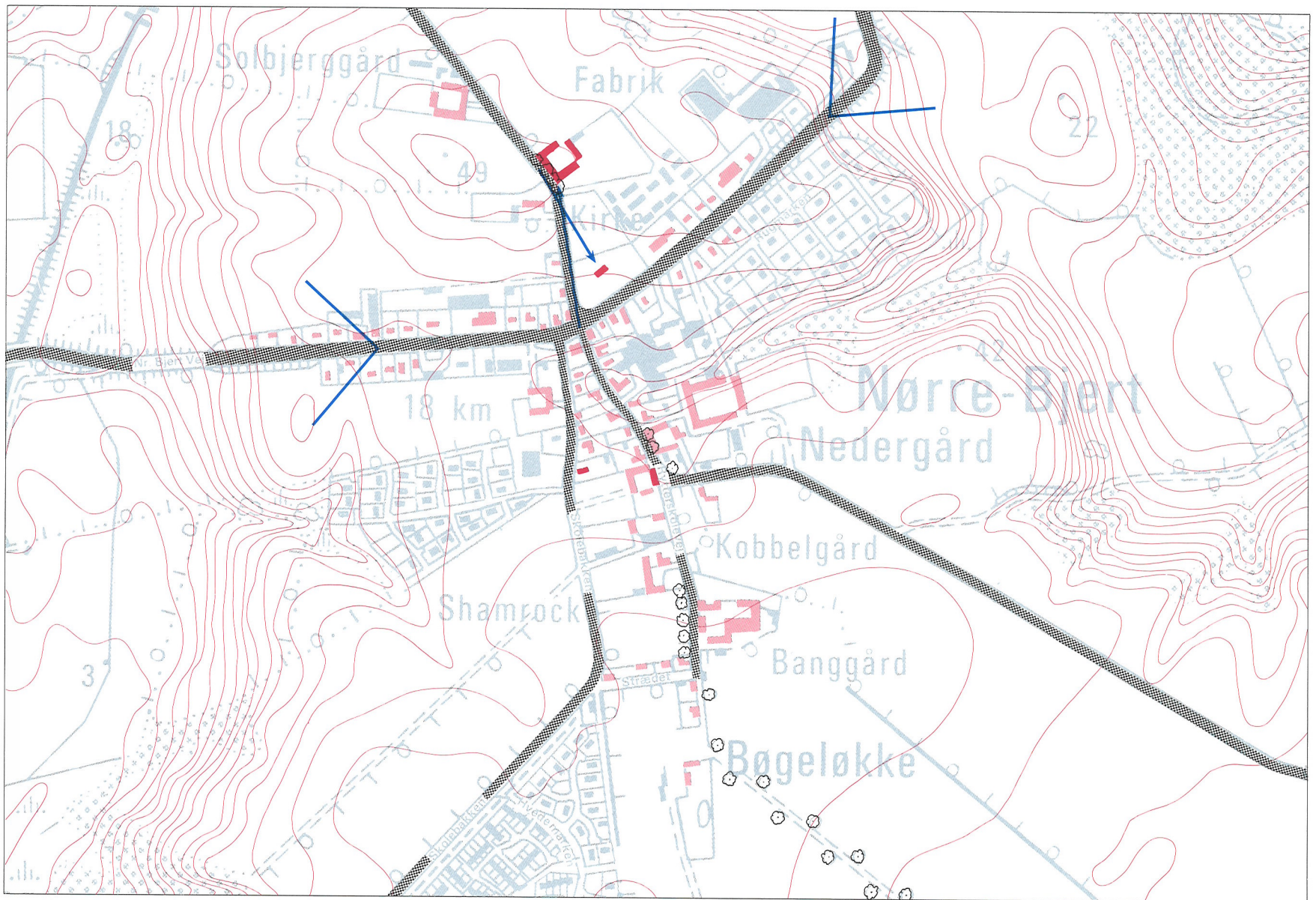
Den firlængede gård Vilhelmsminde med de stynede træer, der markerer ankomsten til Nr. Bjert ad Sletteskovvej, hvorfra kirken står lige midt i synsfeltet.

Landsbymiljøet langs Rytterskolevej, der understreges både af gårde, huse, træer og grusrabatter.

Udsigten fra Nr. Bjert mod vest, hvor landevejen snor sig over jernbanelinien nede i dalen.

Nr. Bjert. 1:8000.

Ejstrup

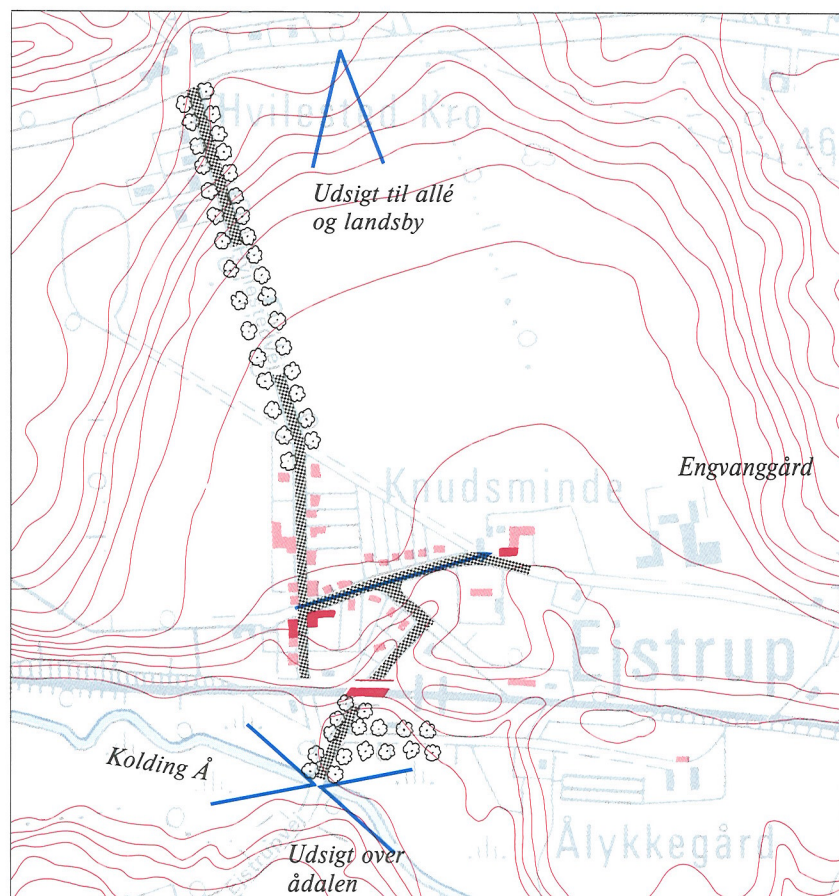
Landsbyen ligger som en dalkantby på et plateau lige nord for Kolding Ådal. I den oprindelige landsby lå en del af gårdene placeret omkring det sted, hvor jernbanen og stationen siden kom til at ligge, mens en anden del lå i området lige syd herfor. Ejstrup var station på jernbanestrækningen til Esbjerg indtil 1965. Jernbanens passage tværs gennem landsbyen forrykkede landsbyens kerne, og der er i dag kun bevaret få træk af den oprindelige landsbystruktur.

Landskabet omkring landsbyen er fuld af markante elementer, som giver byen en særlig karakter og identitet. Åen og ådalens forløb syd for byen er et markant træk, og på samme måde er også alléen langs Hvilestedvej, der leder til byen fra nord, et flot træk i det åbne land. Vejen afsluttes brat af jernbanen, og det er først muligt at passere under banen ved Ejstrupvej. Alléen fungerer som nutidig port ind til byen, der ligesom jernbaneviadukten danner en overgang mellem byen og ådalen. På kanten mellem ådalen og det højere beliggende plateau udgør jernbanestrækningen en skarp grænselinie mellem byen og landet.

Bebyggelsen i landsbyen er hovedsagelig placeret langs Hvilestedvej og Nedervej, der fører til byen fra henholdsvis nord og øst. Hvor de to veje krydser, ligger landsbyens knudepunkt med Brugsbygningen, en række småhuse og et tidligere afholdshjem. I landsbyens østlige udkant indtager staldlængen ved gården Knudsminde en central placering i gadebilledet. Herudover virker bybilledet meget homogent uden særlig markante bygningsanlæg.

Den lange allé fører fra Esbjergvej ned langs Hvilestedvej til Ejstrup.

Ejstrup. 1:8000.

Eltang

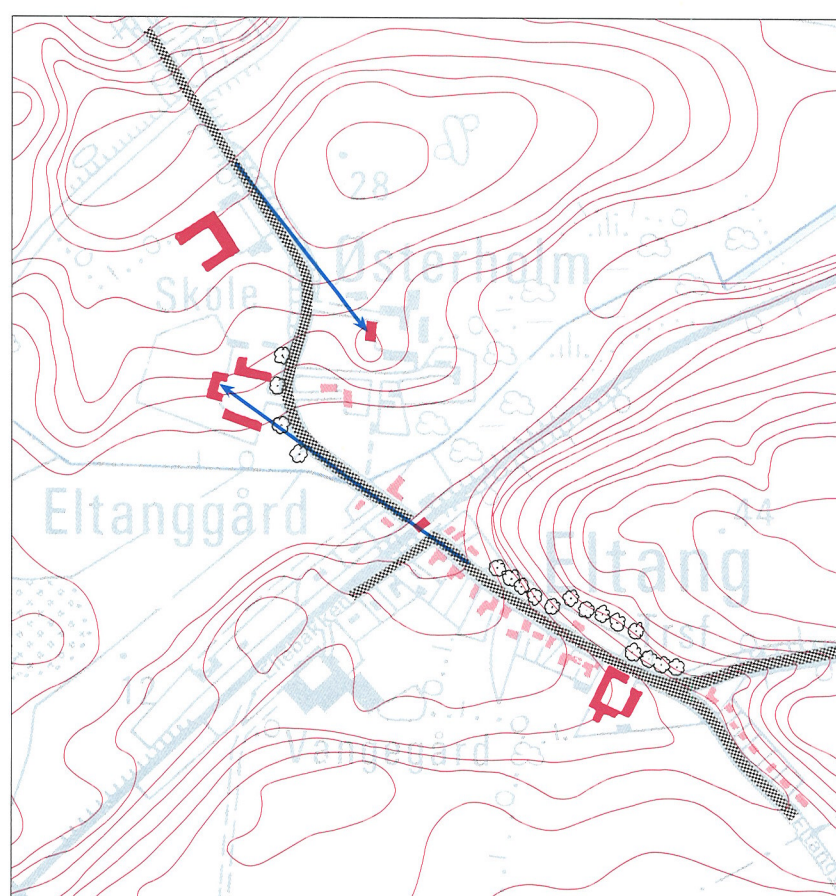
Eltang ligger ved en markant dal, som er en sydlig udløber af Elbodalen. Eltangvej løber i en slugt i den sydlige dalskråning, tværs over dalbunden og slynger sig op ad den nordlige skråning. Landsbyen krydses af jernbanen til Fredericia, der løber gennem dalbunden, og indtil 1965 var der station i byen. Banen løber over Eltangvej på en bro, der danner en "port" midt i landsbyen. Syd for jernbanen ligger stationsbyvillaer, enkelte stuehuse og småhuse tæt langs den ene side af Eltangvej, mens den anden side, hvor slugten er stejl, kantes af tæt beplantning og spredt bebyggelse. Denne ældre landsbybebyggelse afsluttes af et markant og særdeles velbevaret firlænget gårdanlæg, ved Eltangvej 25, øverst i slugten. Bebyggelsen længere mod syd består af en række nyere, ensartede villaer, der ligger lidt ovenfor Eltangvej og markerer vejforløbet med hække og garager. Nord for jernbanen dominerer de tre store anlæg, Eltanggård, Østerholm og Eltang skole. Eltanggård ligger på kanten af den ubebyggede dalbund ved Eltangvejs sving op ad den nordlige dalskråning. Det trelængede anlæg åbner sig mod vejen, kun afskærmet af en fin række træer, og fra syd er der på et langt stykke af Eltangvej udsigt til det store, flotte stuehus. Østerholm og skolen ligger længere oppe ad dalskråningen og ses ikke nede fra landsbyen. Skolen ligger ved toppen af skråningen og markerer landsbyens nordlige afgrænsning, og Østerholm ligger neden for et vejsving med stuehuset som point de vue. Eltang Kirke ligger på et højdepunkt et par kilometer nordvest for landsbyen, omgivet af en lille enklave af hvidkalkede huse med valmede tegltage.

Jernbanebroen, der danner en port midt i landsbygaden i Eltang.

De nyere villaer, der understreger det skrånende terræn sydøst for Eltang.

Eltang. 1:8000.

Vonsild

Vonsild landsby ligger højt placeret for enden af det markante dalstrøg ved Hylkedal. Landsbyen ligger ud til Vonsild Å, som udgør et fint træk i byens vestlige udkant. Ellers er landskabet omkring Vonsild især præget af en jævn bølget moræneflade. Landsbyen gennemskæres af hovedlandevejen, A10, der med årene er blevet reguleret til det lineære forløb, den har i dag. Den oprindelige landsby lå lokaliseret vest for landevejen langs Hjarupvej og de to sydgående sideveje hertil, Delken og Hoppesvej.

Før udskiftningen var Vonsild en landsby af betydelig størrelse med en del gårde. Landsbyen indgår i dag i forstadsbebyggelsen til Kolding og bærer tydeligt præg af den tætte tilknytning til byen. Endnu ses dog nogle få gårdanlæg og ældre, stråtækte huse. Arealet mellem de gamle veje er efterhånden fyldt ud med nyere parcelhusbebyggelse, og landarbejderboligerne og gårdene ligger spredt vest for Vonsildvej, således at landsbyen ikke mere har nogen egentlig kerne. Langs Delken opleves dog stadig en del af det gamle landsbymiljø, som er domineret af den smukke, gamle præstegård. Gården ligger med Vonsild Å som baggrund, og udgør et fint og bevaringsværdigt træk i byen.

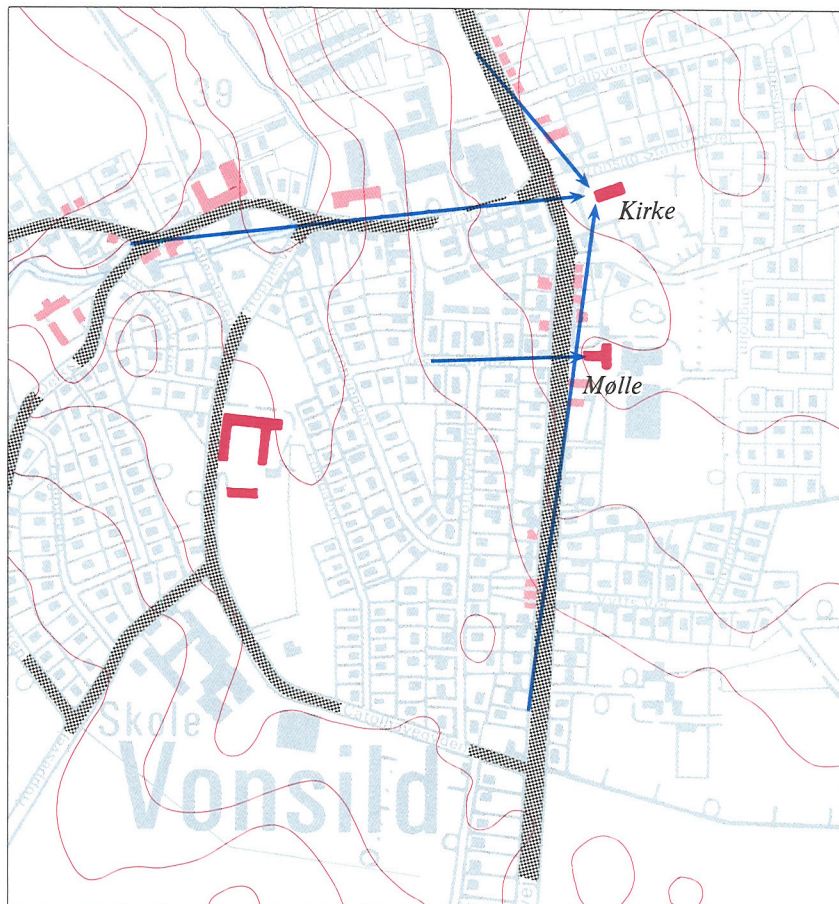
Bebyggelsen langs Vonsildvej består for størstedelens vedkommende af ældre villaer af blandet karakter. Langs vejen ligger der også to ældre, markante bygninger. Den ene er Vonsild Mølle med nyere vandtårn, der dog domineres af et par store kornsiloer, og den anden er den klassicistiske Vonsild Kirke fra 1825. Begge bygninger er trukket lidt tilbage fra vejen, og de forholdsvis store bygningsvolumener ligger ud mod et åbent areal. Såvel Vonsild Kirke som Mølle bryder den forholdsvis ensartede bebyggelse langs Vonsildvej og fungerer som fikspunkter langs vejen.

Vonsild Å i den smalle ådal i landsbyens vestlige udkant.

Vonsild Kirke, der står som et markant bygningsværk ved hovedgaden i Vonsild.

Vonsild. 1:8000.

Binderup

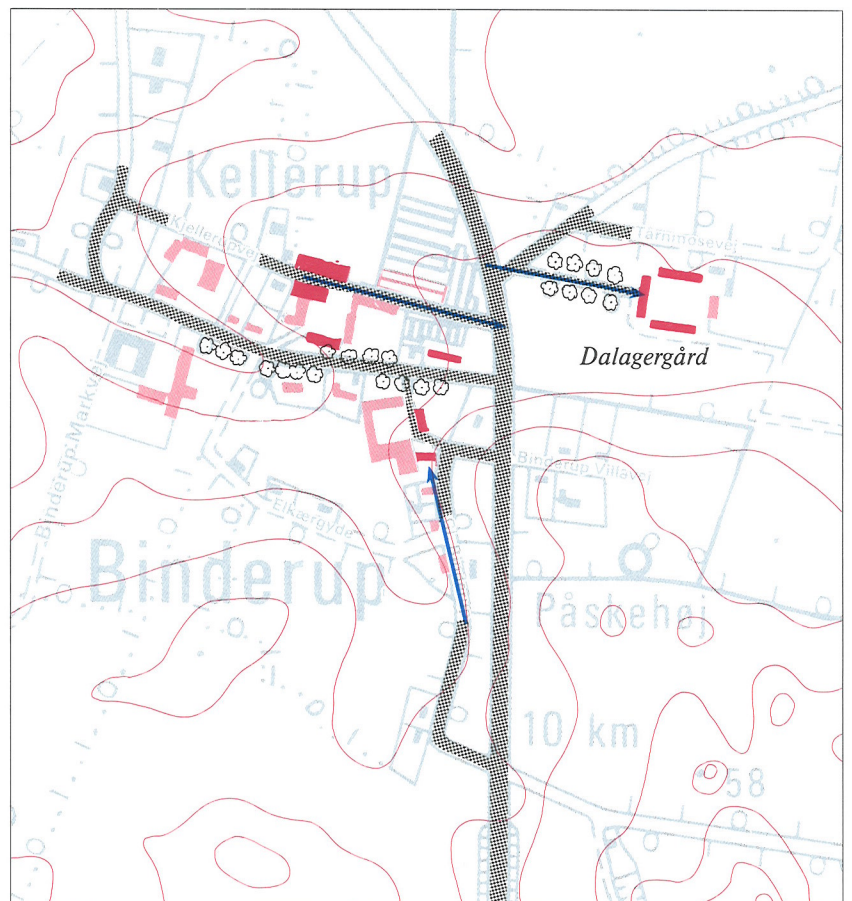
Landsbyen Binderup er beliggende på et skrånende terræn, som gradvist stiger mod sydøst og når højdepunktet på 113 meter ved Skamlingsbanken. Skamlingsbanken ligger som en lokal randmoræneknude i det ellers kun svagt kuperede landskab.

Binderup kan betegnes som en reguleret vejforsteby med bebyggelsen koncentreret omkring de to øst-vestgående parallelveje Kjellerupvej og Binderup Søndergade. Landsbyens bebyggelse er præget af en del store gårdanlæg, som stadig ligger inden for landsbyens rammer. Ved gården Kellerup ligger et stort kompleks af drivhuse, som er meget dominerende for bybilledet, når man kommer til landsbyen ad Skamlingsvejen fra nord. Bag drivhusene på Kjellerupvej ligger avlslængerne til Kellerup på hver side af den lille vej. Binderup Søndergade er ligesom Kjellerupvej domineret af store gårde, her er haverne afgrænset af stengærder, og gadens forløb understreges af trærækker. Gammel Binderup er også et af de gamle gadeforløb i landsbyen. Her er det især gavlen på den røde længe med adresse til Binderup Søndergade 1, der skyder helt ud i gaden og tiltrækker sig opmærksomhed.

Bebyggelsesmønstret i landsbyen er forholdsvis intakt, og den har endnu ikke fået noget vedhæng i form af parcelhusbebyggelser. I 1912 opførtes dog en stationsbygning i landsbyen, og Binderup blev station på Hejlsmindebanen. Stationen trak nogle få villaer til byen og rykkede byen længere mod øst. Senere blev Skamlingsvejen anlagt, så den passerede tæt forbi Binderup. Herved blev den lille bygningsenklave på Binderup Villavej isoleret fra landsbyen.

Landsbymiljøet i Binderup med intime gaderum mellem træerne.

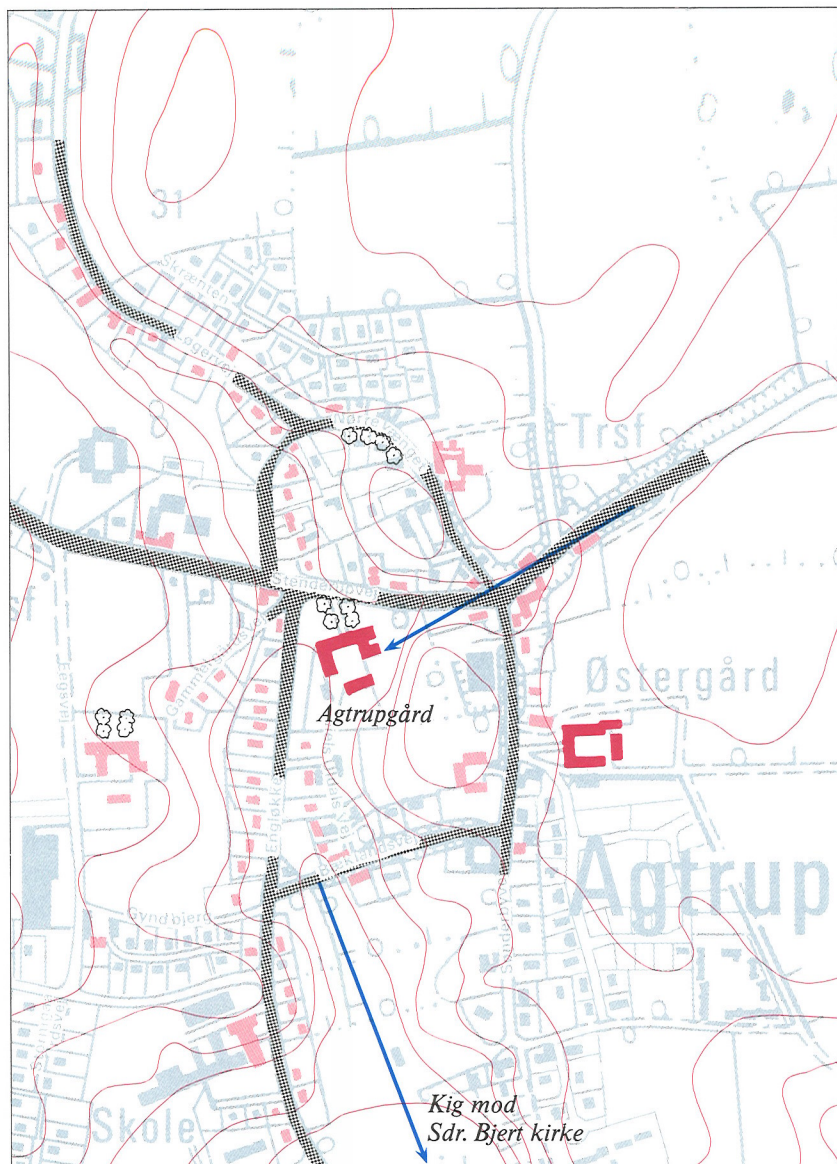
Binderup. 1:8000.

Sdr. Bjert og Agtrup

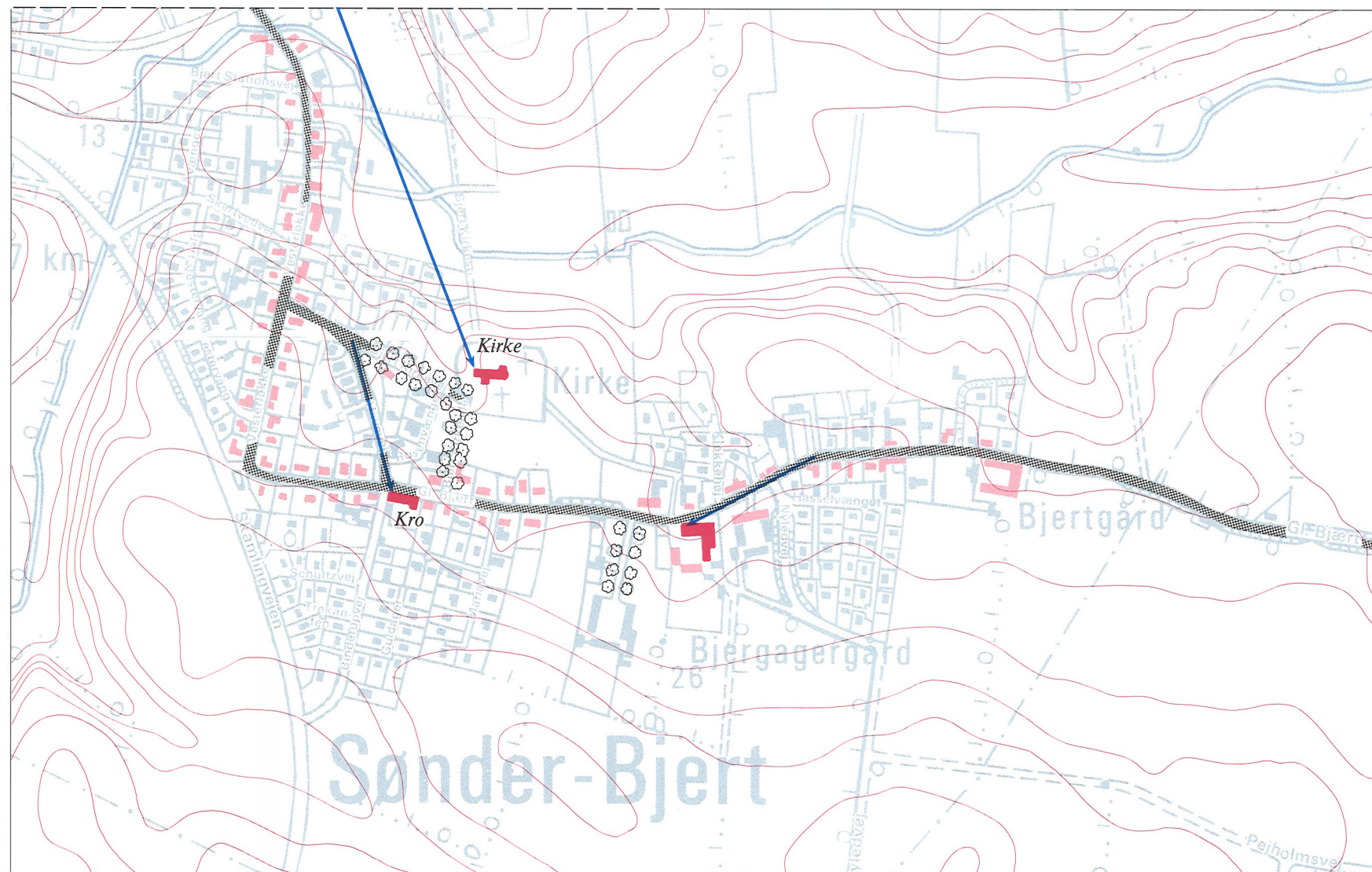
Landsbyerne Sdr. Bjert og Agtrup er i dag næsten sammenvoksede. De to byer mødes omkring et dalstrøg, som gennemstrømmes af Binderup Mølleå. Landsbyernes beliggenhed ved dalen betyder en visuel sammenhæng mellem byerne, og samtidig skaber ådalen en fysisk adskillelse. Kirkens åbne beliggenhed ved dalen giver den en central placering i samspillet mellem de to byer, hvor den fungerer som fikspunkt for begge landsbyer. Det flotte åbne træk mellem byerne bliver langsomt visket ud af ny bebyggelse, og herved sløres de to byers individuelle karakter.

Sdr. Bjert kan betegnes som en vejby. Den ligger på et plateau på dalsiden. Landsbyens bebyggelse var oprindeligt lokaliseret langs Gammel Bjert, som er den gamle landsbygade. Den ligger parallelt med dalen, så den følger terrænet. I dag har landsbyen to hovedgader, foruden den øst-vestgående Gammel Bjert også den nord-sydgående Vesterløkke, der løber sammen med Egeløkke i Agtrup. Vesterløkke er blevet bebygget nogenlunde samtidig med, at landsbyen fik stationsbystatus som stop på den private banelinie til Hejlsminde. Op til Vesterløkke ligger den fælles skole. Førhen førte Gammel Skartved til Sdr. Bjert, men den er nu afløst af Skamlingvejen, der fører uden om byen, og danner en afgrænsning af landsbyens nye parcelhuskvarter.

Agtrup er en vejklungeby med et netværk af veje. Bebyggelsen var før udflytningen lokaliseret omkring flere af landsbyens veje, især Nørrevænget, Sønderbyvej, Eegsvej og Stenderupvej. Stenderupvej havde dengang et meget mere snoet forløb end den har i dag, hvor den har en tendens til at skille Agtrup i to bydele. Den store Agtrupgård på Stenderupvej 56 ligger midt i landsbyen, og med en grønning omkring udgør den et vigtigt samlingspunkt i byen. Langs Løgervej, der fører til Agtrup Vig, ligger en del husmandsbebyggelse, og parallelt hermed er opført en ny parcelhusbebyggelse.

Agtrup. 1:8000.

Sdr. Bjert. 1:8000.

Sdr. Stenderup

Sdr. Stenderup er en vejklungeby på nordsiden af Sdr. Bjertdalen, hvis lange dalstrøg skærer sig tværs over Stenderup Halvø. Mod vest har dalen et tydeligt og forholdsvis stejlt forløb med Binderup Mølleå i bunden, mens den østlige del af dalstrøget jævner sig ud til en bred lavning, hvor Skidenbæk og Solkær Å løber mod Lillebælt. Lige på overgangen mellem den stejle og den fladere dal ligger Sdr. Stenderup. Den sydlige del af landsbyen brændte stort set ned til grunden i 1807. Flere af de store gårde blev derefter genopført på deres marktilliggende uden for byen, og den forholdsvis store landsby rummer i dag kun ganske få gårde.

Stenderupvej løber på den stejle skrænt fra nordvest og fortsætter som hovedgade ned igennem byen. Bygaden har et slynget, harmonisk forløb, der følges af ret tæt bebyggelse: villaer, småhuse, skole, købmand, andelsmejeri med videre, fra århundredskiftet og de følgende årtier. Kirken og den ældre del af landsbyen ligger nord for bygaden. Syd for bygaden fører Varmarksvej ned i dalen, hvor den nu nedlagte privatbane mod Hejlsminde løb langs med åen. Fra 1911 til 1948 var Sdr. Stenderup station på Hejlsmindebanen, og byen har i tidens løb bredt sig ned mod den gamle stationsbygning. Fra sydsiden af dalen er der en fin udsigt over engene ned langs åen, og overfor Varmarkvejs udmunding i Stenderupvej på den nordlige skråning ligger der et stateligt, hvidt stuehus, der fungerer som et let forskudt fikspunkt.

Nord for bygaden, på en lille bakkeknold, ligger kirken og kirkegården omkranset af stengærde og høje træer. En næsten majestætisk kirkeallé leder fra bygaden op til kirken, og den samler en lidt spredt bebyggelse omkring sig. Langs nordsiden af kirkegården danner en række småhuse over for stengærdet et smalt og intimt gaderum, Præstediget. Vejen følger mod øst en åben grønning, der strækker sig mellem kirken, skolen og det tidligere elektricitetsværk, der i øvrigt er en meget markant, lille bygning.

Bag kirken løber Stenholt mod nord op igennem en slugt i dalskråningen og her ligger den del af landsbyen, der blev skånet ved branden i 1807. Stenholt er en tidligere landarbejderbebyggelse, og de lave, strå-tækte huse, der ligger og putter sig på kryds og tværs mellem små havehække i den snævre slugt udgør i dag er en meget karakteristisk og charmerende del af Sdr. Stenderup landsby.

Udsigten mod Sdr. Stenderup Kirke fra Stenholt, der slynger sig fra nord ned gennem en slugt.

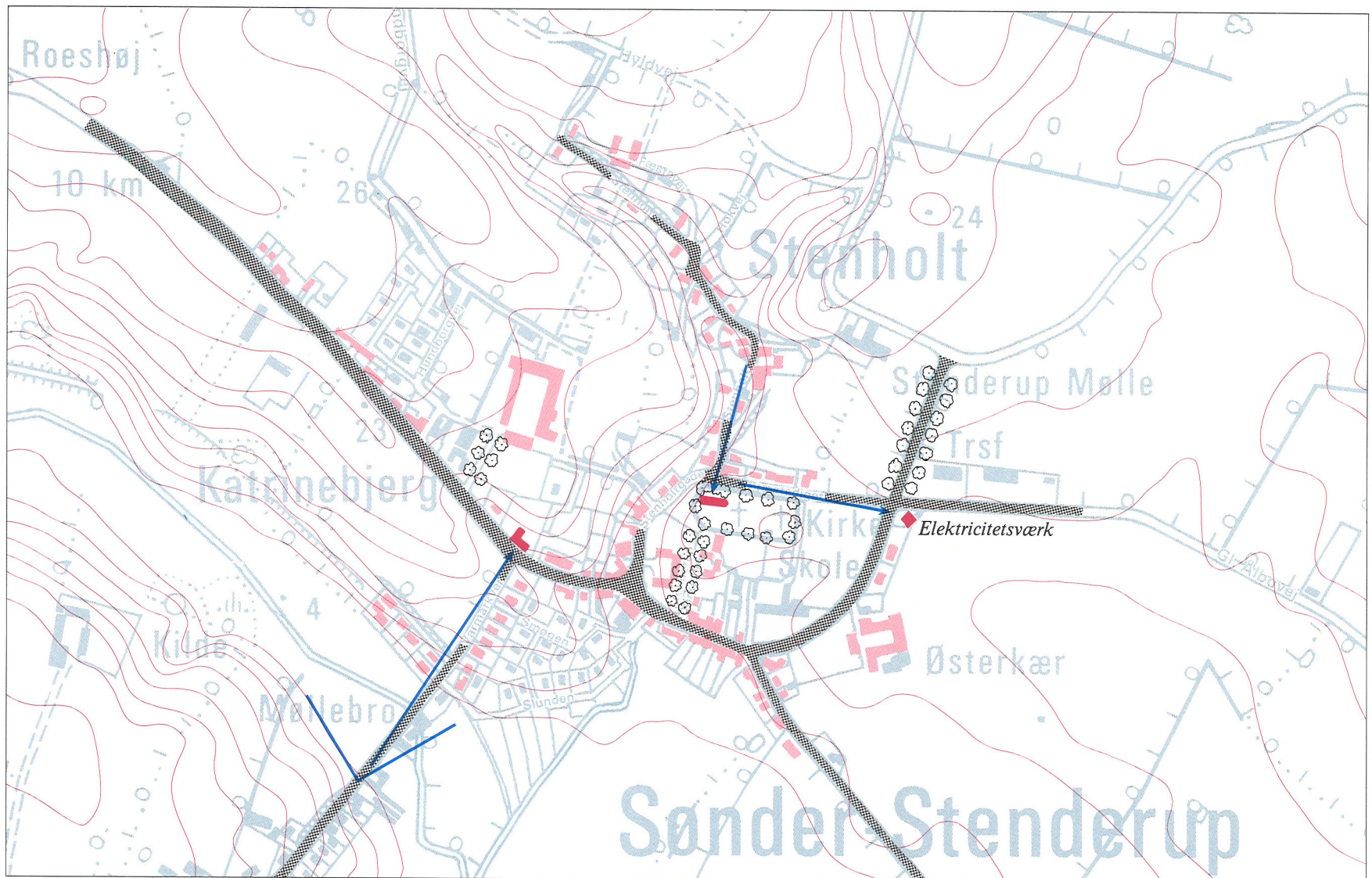
Kigget ned igennem Præstediget mod det fine, gamle elektricitetsværk i den østlige kant af byen.

Daglejerhusene i Stenholt ligger på kryds og tværs, sådan som terrænet tillod det.

Stationsbybebyggelsen langs Stenderupvej, der følger vejen tæt og danner et gaderum.

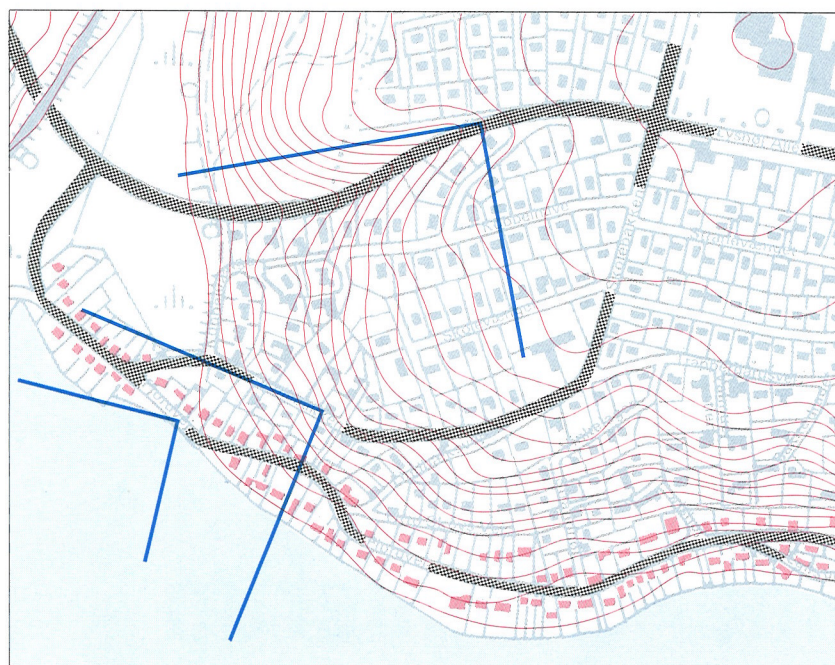
Sdr. Stenderup. 1:8000.

Strandhuse

Strandhuse er et gammelt fiskerleje ved foden af de store skrænter langs nordsiden af Kolding Fjord. Da åen og den indre del af fjorden i 1600- og 1700-tallet sandede til, var Strandhuse endvidere en af kystens omladningspladser. Strandhuse fungerer i dag som en forstad til Kolding, og villabebyggelsen har bredt sig rundt på skrænterne mod fjorden og Elbodalsens udløber, der skærer sig ind i landet vest for Strandhuse. Dalen er ubebygget, og det åbne engstræk afgrænser forstaden Strandhuse i forhold til de øvrige boligområder nordvest for byen. Fjordvej, der slynger sig langs kysten, er "hovedgaden" i Strandhuse. Den vestlige del af Fjordvej løber et lille stykke langs vandet, hvor et sceneri af småbåde og bådebroer fastholder en fornemmelse af fiskerleje. Det fortsætter gennem bebyggelsen, der omfatter såvel gamle fiskerhuse som ældre og nyere villaer af enhver art. Mod øst løber Ægirsvej i en lille bue neden om Fjordvej, og den smalle grusvej danner sammen med de mange gamle småhuse ligeledes et levende indtryk af det tidligere fiskermiljø. Fra Fjordvej løber Skolebakken skråt op over skrænten mod de nyere boligområder, og der er fra toppen af Skolebakken udsigt over Fjordvej, fjorden og byen. Længere oppe ad skrænten løber Lyshøj Allé, der er anlagt i nyere tid som en forbindelsesvej mellem de nyere boligområder og Kolding by - uden om Strandhuse. Der er herfra et vidt udsyn over den samlede bebyggelse i Strandhuse, og i det fjerne ses Kolding by i bunden af fjorden.

De små bådebroer ved Fjordvej anslår stadig stemningen fra det tidligere fiskerleje.

Strandhuse. 1:8000.

Drejens

Yderst på nordsiden af Kolding Fjord ligger den lille enklave, Drejens. Da fjorden i 1600- og 1700-tallet var sandet til, fungerede Drejens som en omladningsplads, hvor skibenes gods blev ladet om til fladbundede pramme, der kunne anløbe havnen i Kolding. Landskabet stiger stejlt op fra den smalle kyst, og skrænten er næsten dækket af høje træer og tæt krat. Nedenfor, på det lille, flade, græsklædte forland, ligger en samling ældre villaer langs stranden i ly af skrænten. Oppe på skrænten ligger der et tidligere optagelseshjem for drenge, nu idræts efterskole. Det har til huse i et trelænget bygningsanlæg, der sammen med Drejensvej danner en flot adgang til Drejens. Drejensvej, der fra nord løber over det flade plateau lige ned mod kysten, slår et stort sving ned over kystskrænten og har herfra retning lige mod skolens gårdsplads. Svinget kantes af en række karakteristiske træer, som glimtvis afslører det dramatiske landskab.

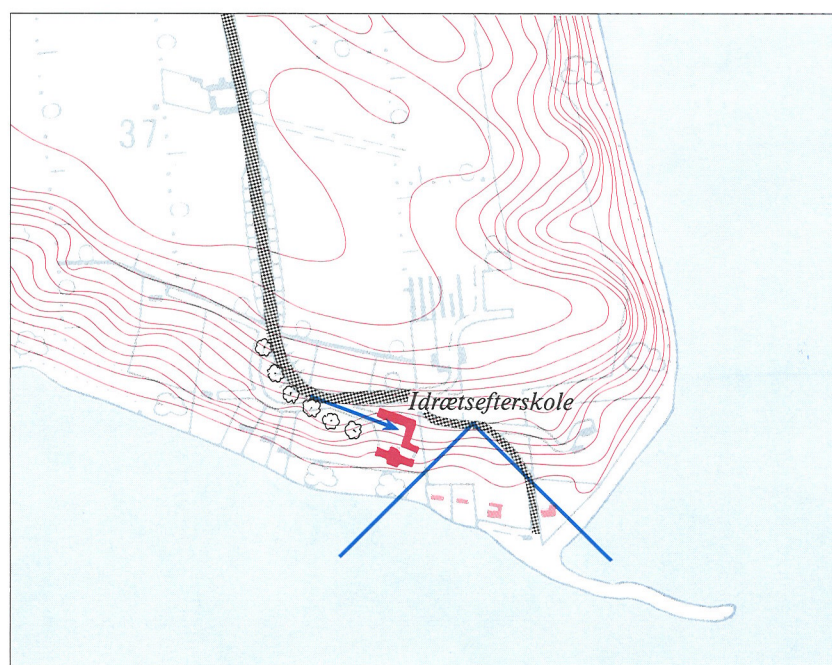
Den tætte træække langs Drejensvejs sving ned mod skolen.

Den storslåede udsigt fra Drejensvej lige øst for skolen.

Villaerne på det flade forland.

Drejens. 1:8000.

Agtrup Vig

Agtrup Vig ligger ved Kolding Fjord mellem Løver Odde og Skarre Odde. Terrænet udmærker sig ved en række karakterfulde dalsænkninger, der skærer sig fra kysten ind i landet mod Agtrup Midtskovvej, der løber i en bue parallelt med Agtrup Vig. Mellem dalsænkningerne falder skrænterne stejlt mod vandet. I dalsænkningerne løber hulveje, som forbinder stranden med landet bagved. Flere steder løber der en afvandingsbæk langs med hulvejene. For enden af hver hulvej ligger små, samlede bebyggelser bestående af ældre sommerhuse, parcelhuse og fiskerhuse. De enkelte huse er ofte meget ombyggede, men i sammenhæng fremstår de som bevaringsværdige, charmerende enklaver. Mellem bebyggelserne findes i dag ikke nogen forbindelse på tværs langs stranden, men en afbrudt række af stynede poppeltræer markerer en postvej, som tidligere løb langs stranden.

Af markant bebyggelse skal især fremhæves Stenholtgård, der ligger højt placeret på et plateau med udsigt over Agtrup Vig. Den hvidmalede hovedbygning er bygget i tysk påvirket stil med trempelkonstruktion.

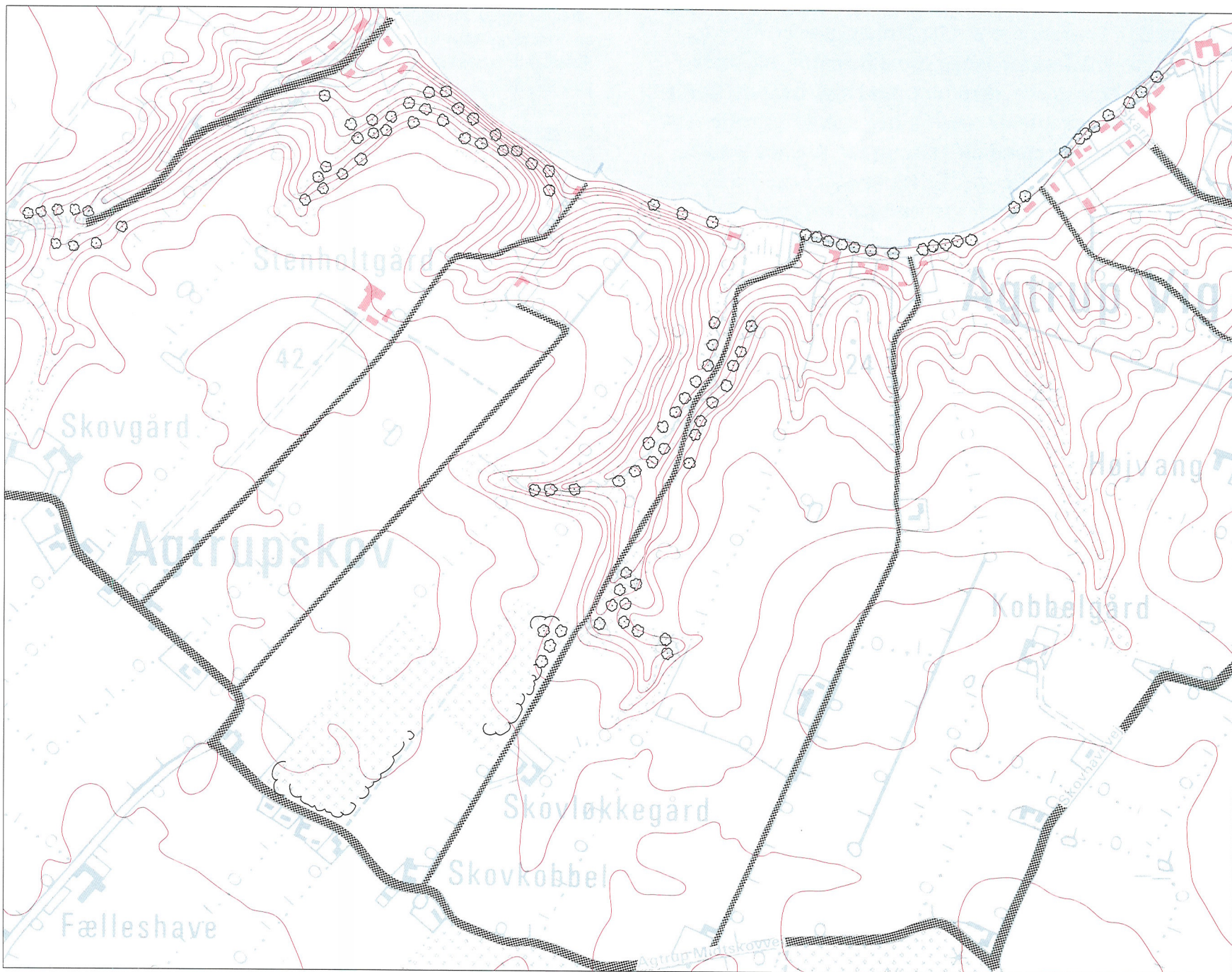
Området er ualmindelig naturskønt og fremstår som en blanding af skov og opdyrkede marker. Det er da også udlagt som et naturområde, der i fredningsmæssig henseende prioriteres højt.

Gammelt fiskerhus i en af slugterne ved Agtrup Vig.

Hulvej ned igennem en af slugterne til fiskerhusene.

Agtrup Vig. 1:8000.